

ÕIGUSKANTSLER

Teie

nr

Õiguskantsler 4.07.2011 nr 6-1/110956/1103498

Seisukoht vastuolu mittetuvastamise kohta

Austatud

Palusite mul oma avalduses kontrollida keskkonnatasude seaduse (edaspidi: KeTS) § 9 lg 1 ja § 9 lg 3 punktide 4 ja 5 vastavust põhiseadusest tulenevale võrdsuspõhiõigusele (põhiseaduse § 12) muu hulgas silmas pidades juriidilistele isikutele laienevaid põhiõigusi (põhiseaduse § 9 lg 2).

Osundasite oma avalduses sellele, et maavara kaevandamisõiguse tasu liiva ja kruusa eest peavad maksma vaid need isikud, kes kaevandavad riigile kuuluvat liiva või kruusa. Vastavat kohustust ei tulene keskkonnatasude seadusest näiteks kohaliku omavalitsuse või eraõigusliku isiku kinnistul kruusa kaevandavale isikule. Leiate, et nii ei ole tagatud keskkonnatasude kehtestamise ajendiks olnud eesmärkide täielik saavutamine ning ühtlasi koheldakse liiva ja kruusa kaevandajaid sõltuvalt liiva ja kruusa omanikust erinevalt. Kokkuvõttes leiate, et maavara kaevandamisõiguse tasu ei peaks maksma ka riigile kuuluvat liiva ja kruusa kaevandavad isikud.

Analüüsisin Teie avalduses osundatud probleeme ning jõudsin järeldusele, et KeTS § 9 lg 1 koostoimes KeTS § 9 lg 3 punktidega 4 ja 5 ei ole vastuolus PS § 12 ja PS § 9 lõikega 2. Selgitan järgnevalt, kuidas ma sellise arvamuseni jõudsin.

Maavara eemaldamiseks maapõuest on üldjuhul vajalik loa olemasolu¹ ning valdavalt on maavara kaevandamine ka tasuline (KeTS § 9).² Maapõueseaduse (edaspidi: MPS) § 39 järgi arvutatakse ja makstakse maavara kaevandamisõiguse tasu keskkonnatasude seaduse ja selle alusel kehtestatud õigusaktide järgi. KeTS § 3 lg 1 järgi on keskkonnatasu keskkonna kasutusõiguse hind, mille rakendamise eesmärk on vältida või vähendada loodusvarade kasutamisega seotud võimalikku kahju (KeTS § 4 lg 1). Lähtudes KeTS § 9 lõikest 1 makstakse maavara kaevandamisõiguse tasu riigile kuuluva maavaravaru kaevandamise, kasutamise või kasutuskõlbmatuks muutmise eest. Lisaks maavara kaevandamisõiguse tasule maksab riigi maal kaevandav isik lähtudes MPS § 53

¹ Erandi sellest reeglist moodustab maapõueseaduse § 59.

² Erandiks on KeTS § 9 lg 7 nimetatud juhud.

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

lõikest 6 viis protsenti maa maksustamise hinnast või, kui on tehtud maa erakorraline hindamine, viis protsenti maa erakorralisel hindamisel määratud maa maksumusest aastas. Seega peab riigile kuuluval maal kaevandav isik maksma riigile maa kasutamise eest ning lisaks tasuma maavara kaevandamisõiguse tasu, kui kaevandatakse riigile kuuluvat maavara.

MPS § 4 lg 1 kohaselt kuulub riigile aluspõhja maavara, üleriigilise tähtsusega maardlas olev maavara ning ravitoimega järve- ja meremuda (ravimuda) ning nendele teiste isikute kinnisomand ei ulatu. Samuti kuulub riigile riigi kinnisasjal ja siseveekogus asuv maavara (MPS § 9 lg 2). Seega tuleb maavara kaevandajal tasuda maavara kaevandamisõiguse tasu, kui täidetud on üks järgnevatest eeldustest:

- kaevandatakse aluspõhja maavara;
- kaevandatakse üleriigilise tähtsusega maardlas;
- kaevandatakse ravitoimega järve- ja meremuda;
- kaevandatakse riigi kinnisasjal või siseveekogus.

Liiv ja kruus, mille kaevandamise tasustamise õigsuses Te kahtlete, ei ole aluspõhja maavarad. Järelikult, kui liiva ja kruusa ei kaevandata üleriigilise tähtsusega maardlas,³ riigi kinnisasjal või siseveekogus, siis kaevandaja ei pea tasuma ka maavara kaevandamisõiguse tasu. Teisisõnu, kui liiva või kruusa kaevandatakse eraõiguslikule isikule kuuluval kinnisasjal asuvast kohaliku tähtsusega maardlast, siis ei pea maavara kaevandaja maksma maavara kaevandamisõiguse tasu KeTS § 9 lg 3 punktide 4 ja 5 mõistes. Seega tekib küsimus, kas eraõiguslikule isikule kuuluval kinnistul on võimalik liiva ja kruusa kaevandada täiesti tasuta ning kas eraõiguslikule isikule kuuluval kinnistul kaevandajal on võimalik võrreldes riigile kuuluva liiva ja kruusa kaevandajaga säästa kaevandamise kaaskulude (eelkõige maavara kaevandamisõiguse tasu) arvelt.

Olen seisukohal, et pelgalt asjaolust, et teatud tingimuste esinemisel puudub kaevandajal maavara kaevandamisõiguse tasu **riigile** maksmise kohustus, ei saa järeldada seda, et kaevandaja eraõigusliku isiku maal ei pea maavara kaevandamise eest üldse mingit tasu maksma. Kui kaevandada soovitakse eraõiguslikule isikule või kohalikule omavalitsusele kuuluvalt kinnistult, siis tuleb kaevandajal saavutada kinnisasja omanikuga tema maa kasutamiseks ja sealt liiva või kruusa kaevandamiseks kokkulepe (MPS § 52 lg 3). Kokkuleppe üheks oluliseks osaks on kindlasti kinnisasja omanikule tema kinnistu intensiivsel moel kasutamise eest antav vastutasu. Eeldusest, et keegi ei luba oma asja kasutada kohase vastutasuta, on lähtunud ka seadusandja ning jätnud seetõttu kehtestamata kaevandamisõiguse tasu määrad maavaradele, mis ei ole riigi omandis. Ühtlasi on seadusandja eeldanud, et maavara omanik kehtestab vastava tasu ise.⁴ Leian, et eelnimetatud eeldus, et kaevanduse asukoha kinnisasja omanik nõuab maavara kaevandamisõiguse tasuga analoogset hüvitist on igati mõistlik ja loogiline. Seega tuleb maavara kaevandaval isikul keskkonna kasutamise eest tasuda kokkulepitud suuruses tasu, mida kinnisasja omanik peab piisavaks hüvitiseks asja kasutamise eest ka juhtumil, mil kaevandatakse liiva ja kruusa, mille eest ei pea tasuma maavara kaevandamisõiguse tasu KeTS § 9 lg 3 punktide 4 ja 5 mõistes. Seetõttu ei saa väita, et kaevandaja eraõiguslikule isikule kuuluval kinnisasjal oleks soodsamas olukorras võrreldes riigile kuuluval maal kaevandajaga. Järelikult ei kohelda liiva ja kruusa kaevandajaid sõltuvalt maavara omanikust ebavõrdselt, sest seaduses on mõlemaks

³ Üleriigilise tähtsusega on järgmised liivamaardlad: Hiiumadala, Kaku, Naissaare, Pannjärve, Piusa, Prangli, Tallinn-Saku. Üleriigilise tähtsusega kruusamaardlaid käesoleval hetkel pole.

⁴ Vt seletuskirja maapõueseaduse eelnõu juurde: „Vabariigi Valitsuse kehtestatud kaevandamisõiguse tasu määrad ei laiene eraõigusliku isiku omandis olevale maavarale. Seal määrab tasu suuruse maavara omanik ning tasumine toimub tema ja kaevandaja vahelise kokkuleppe kohaselt.“ Kättesaadav veebilehel: http://www.riigikogu.ee/?op=emsplain&content_type=text/html&page=mgetdoc&itemid=041600011

juhtumiks ette nähtud mehhanism tasu nõudmiseks/maksmiseks. Seega puudub antud asjaoludel ka vastuolu KeTS § 9 lg 3 punktide 4 ja 5 ning põhiseaduse § 12 vahel.

Tänan Teid avalduse eest ja loodan, et minu selgitused olid Teile abiks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder

Evelin Lopman 693 8431
Evelin.Lopman@oiguskantsler.ee